

JOSEP TORRES CLAVÉ

LA BAUHAUS

I ANDORRA

Fa just un segle, a la ciutat de **Weimar**, alhora que s'aprovava la constitució de la nova república d' **Alemanya** s'obria una l'escola revolucionària: la **Bauhaus**. Va ser el primer d'abril de 1919 i en només catorze anys (1919-1933) va deixar una llavor que va canviar l'art, l'arquitectura i el disseny del segle XX. Impossible entendre la fisonomia de les ciutats de mig món sense els principis d'austeritat de la **Bauhaus**.

Ara bé, l'escola no ho va tenir gens fàcil, ja que passava per ser quelcom extravagant amb professors excèntrics¹. Com comenta **Winfried Speitkam**, director de la universitat que ara porta el seu nom, a la tranquil·la **Weimar** s'espantava la canalla dient-los que "si no es portaven bé els portarien a la **Bauhaus**"². No és estrany doncs que, en el seu curt període, canviés tres vegades de seu, de **Weimar** a **Dessau** i d'allà a **Berlín**, així com de director, de **Walter Gropius** a **Hannes Meyer** i d'aquest a **Ludwig Mies van der Rohe** que veurà com els nazis tancaran l'escola al mateix temps que acaben amb la República de **Weimar**. La poc més de mitja dotzena d'edificis que van bastir en aquesta diàspora van ser declarats **Patrimoni de la Humanitat** el 1996 just dos anys abans que es donés la mateixa distinció a la primera ciutat que els va acollir, l'endregada i clàssica **Weimar**.

L'emblemàtica seu de la Bauhaus a Dessau obra de Walter Gropius restaurada pel centenari.

Foto: <https://www.bauhaus-dessau.de/en/history/unesco-world-cultural-heritage.html>

¹ Entre altres hi donaren classe artistes com: Johannes Itten, Lyonel Feininger, Georg Muche, Paul Klee, Josef Albers, Hinnerk Scheper, Lazlo Moholy-Nagy, Herbert Bayer, Gerhard Marcks, Oskar Schlemmer, Lothar Schreyer, Wassily Kandinsky, Joost Schmidt, Marcel Breuer, Vassily Kandinsky, Gunta Stölz-Stadler, Theo Van Doesburg, Gyorgy Kepes, Anni Albers, Ludwig Hilberseimer i els propis Ludwig Mies van der Rohe i Walter Gropius.

² A. Zabalbeascoa, *Viaje a los orígenes de la Bauhaus*, El país, 14 de desembre de 2018.

En la darrera etapa de la institució, concretament els anys 1930 i 1931, l'arquitecte català **Joan Baptista Subirana** (1904-78) va treballar a les ordres de **Walter Gropius**³. No sabem com va ser que va arribar a **Berlín** però podria estar relacionat amb la intensa activitat que va desplegar l'escola a l'**Exposició Universal de Barcelona** de 1929. La **Bauhaus** va acompanyar a la capital catalana unes 350 empreses d'alemanys que mostraran l'innovador treball entre indústria i disseny a l'exposició organitzada per **Mies van der Rohe** i **Lilly Reich**, professora de l'escola, a l'icònic pavelló bastit per propi Mies. L'any següent, el 1930, es fundava el **Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura (GATPAC)** amb, entre altres, **Joan Baptista Subirana**, **Josep Lluís Sert** (1902-83) i **Josep Torres Clavé** (1906-39). La gran majoria de membres del **GATPAC** eren seguidors de **Le Corbusier** que tenia un gran predicament a l'Espanya avantgardista fet que feia de **Subirana** una excepció.

Un any després de l'estada de **Subirana** a **Berlín**, **Marcel Breuer** i **Walter Gropius** van tornar a Barcelona per assistir a la reunió del Comitè Internacional per a la **Resolució dels Problemes de l'Arquitectura Contemporània (CIRPAC)**, organitzat pel **GATPAC** amb **Subirana** com a amfitrió. Tot seguit **Sert**, **Clavé** i **Subirana** van posar a **Barcelona** en el mapa de la modernitat amb dos excepcionals edificis: **La Casa Bloc** (1932-36) i el **Dispensari Antituberculós** (1934-38).

El dispensari antituberculós de Barcelona obra de Sert, Clavé i Subirana

Foto: <http://patrimoni.gencat.cat/es/coleccion/dispensario-antituberculoso>.

El **Moviment Modern** s'imposarà al segle XX com a estil arquitectònic i per aquí vindrà la seva decadència. Com deia **Gropius**, la **Bauhaus** “no era un estil sinó una actitud”⁴ que cercava millorar la vida de la majoria, aprofitant el saber artesanal i el potencial de la industrialització, com demostra l'interès, per primera vegada a la història, per l'habitatge col·lectiu. Quan el moviment es va desvincular del neguit social per atendre al poder, començant pels règims totalitaris que sorgien a Europa, va derivar en un mer llenguatge que omplirà de blocs insulsos els suburbis de les ciutats de postguerra. Als anys seixanta **Robert Venturi** i **Denise Scott** s'atreviran a criticar la

³ A. Ribas, *Quan la Bauhaus va viure el seu moment daurat a Barcelona*, diari Ara, 31 de març de 2019.

⁴ Á. Vicente, *Bauhaus, la escuela que cambió el arte (y el mundo) cumple 100 años*, El País, 1 d'abril de 2019.

insubstancialitat de l'**Estil Internacional** en què s'havia transformat el Moviment Modern i, anys després, amb més mala bava, **Tom Wolfe**⁵ l'acabarà de ridiculitzar.

Un episodi connecta la **Bauhaus** amb **Andorra**. Efectivament mentre **Subirana** viatjava a Berlín el seu gran amic **Torres Clavé** ho feia al Pirineu i molt especialment al nostre país com queda palès en les més de tres desenes de fotografies de paisatges andorrans que es conserven en el seu fons a l'**Arxiu Històric del COAC**. Els viatges van ser freqüents a les dècades dels anys vint i trenta fins que l'esclat de la guerra civil a Espanya els va interrompre -de fet les darreres instantànies estan datades el 1936 quan s'inicia el conflicte- per no tornar-hi més en morir al front de Lleida a les acabades de la contesa. En les seves estades a **Andorra** viurà l'inici de la modernització del país de la mà de les transformacions que impulsarà l'arribada de **FHASA**⁶.

Un no pot deixar d'imaginar-se als dos arquitectes catalans desenvolupant els primers edificis racionalistes d'Espanya mentre comentaven les seves vivències personals i, en el cas d'en **Clavé**, les escapades a **Andorra**. En tot cas, tindrem que esperar una trenta d'anys per veure aixecar dos edificis hereus de la millor tradició de la **Bauhaus** però de la mà d'altres companys de generació: la **casa Farràs** de **Josep Maria Sostres** (1956) i l'editorial **Casal i Vall** de **Domènec Escorsa** (1961)⁷.

Fotografies de Casa Farràs d'en Josep Maria Sostres a l'avinguda Meritxell d'Andorra i de la desapareguda editorial Casal i Vall d'en Domènec Escorsa.

⁵ Veure en la nostra web: *Robert Venturi in Memoriam* i *Tom Wolfe, l'arquitectura i Andorra*.

⁶ L. Baró, *L'Andorra de la primera meitat del segle XX, Història d'Andorra, de la prehistòria a l'edat contemporània*, 2005.

⁷ Veure en la nostra web els escrits: *Josep Maria Sostres a Andorra* i *Domènec Escorsa a Andorra*.

Enguany que multitud de ciutats del món, des de **Barcelona** a **Tel Aviv**- on hi ha més de 400 edificis d'alumnes i professors d'aquella escola- amb l'epicentre a **Alemanya** –on destaca l'obertura de museus com els de **Weimar** de l'arquitecta alemanya **Heike Hanada**, el de **Dessau** del despatx català **Addenda Architects** o l'ampliació de l'arxiu de la **Bauhaus** a **Berlín** de l'arquitecta alemanya **Volker Staab**-, commemorem l'inici d'aquella revolució estètica voldríem sumar-nos recordant com a la **Barcelona** dels anys trenta i al voltant d'una taula de dibuix es van entrellagar la més rabiosa modernitat arquitectònica amb els paisatges d'**Andorra**.

Dues de les més de trenta fotografies sobre Andorra del fons Clavé del COAC on es veu l'arquitecte barceloní gaudint de les nostres muntanyes.

ENRIC DILMÉ
dr. arquitecte

T. +376 869 558 • www.enricdilme.com

Escaldes-Engordany, a u d'abril, el dia que fa 100 anys de la creació de la Bauhaus